

Smernice za knjižnične storitve za mladostnike

Te smernice so revidirana izdaja smernic, ki jih je leta 1996 objavil Stalni odbor Sekcije knjižnic za otroke in mladostnike.

[Revidirana izdaja smernic je bila prvič objavljena leta 2008.]

Posebne zahvale gredo članom delovne skupine:

Viviani Quiñones (Francija), Ivanu Chewu (Singapur) in Ingrid Bon (Nizozemska), predvsem pa Pat Muller (Richmond, ZDA) za odlično koordinacijo celotnega procesa.

Slovenski prevod/Slovene translation

Prevedla/Translated by: Lea Hedl (Sekcija za mladinsko knjižničarstvo pri ZBDS/Youth Library Section of the Slovenian Library Association).

Lektorirala/Proofread by: Mojca Vilfan

Prevedeno/Date of translation: avgust 2022

The text of this document has been translated into Slovene and differences from the original text may occur. This translation is provided for reference purposes only.

1. POGLAVJE

Uvod

Cilji smernic

Dokument IFLA »Smernice za knjižnične storitve za mladostnike« mednarodni skupnosti nudi okvir za razvoj storitev za mladostnike v knjižnicah. Državam daje teoretične temelje, na podlagi katerih lahko knjižnice razvijajo svoje storitve. Smernice vsebujejo tako filozofske kot tudi praktične predloge, kako naj knjižnice zadovoljijo izobraževalne, informacijske, kulturne in prostočasne potrebe mladostnikov, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti njihovi razvojni stopnji. Smernice naj se uporabljajo kot dokument za knjižničarje, nosilce odločanja, oblikovalce politike, študente bibliotekarstva in vse ostale, ki se ukvarjajo z razvojem storitev za mladostnike.

Smernice so namenjene:

- Knjižničarjem v vseh vrstah knjižnic in skupnostih, v mestnih in podeželskih območjih po svetu, strokovnjakom, pomočnikom in prostovoljcem.
- Knjižničnim administratorjem in nosilcem odločanja.
- Pedagogom in študentom na oddelkih za bibliotekarstvo.

Splošne knjižnice delujejo v različnih okoljih, zato izpolnjujejo različne prednostne naloge in potrebe. Kljub temu da posebne knjižnične storitve za mladostnike v vseh državah še niso dovolj uveljavljene, so te smernice nastale v prepričanju, da je obdobje mladostništva edinstveno življenjsko obdobje. Mladostniki so upravičeni do enako kakovostnih knjižničnih storitev, kot jih knjižnice nudijo ostalim starostnim skupinam prebivalstva. Kadarkoli je to mogoče, bi storitve morali razvijati v sodelovanju z mladostniki.

Poslanstvo in cilji knjižničnih storitev za mladostnike

»Splošna knjižnica, lokalno okno do znanja, nudi temelje za vseživljenjsko učenje, samostojno sprejemanje odločitev ter kulturni razvoj posameznika in družbenih skupin.«

(UNESCO/ IFLA PUBLIC LIBRARY MANIFESTO, 1995 / UNESCO/ MANIFEST O SPLOŠNIH KNJIŽNICAH IFLA, 1995)

UNESCOV MANIFEST izraža prepričanje, da so splošne knjižnice gonilo za izobrazbo, kulturo in informacije.

»Najstniki potrebujejo posebno pozornost, saj mnogi v tem življenjskem obdobju prenehajo prostovoljno brati. Knjižničarji in ostali, ki se zavedajo duševnega in čustvenega razvoja najstnikov, so tisti, ki bi jih morali seznaniti z obsežno zbirko knjig, ki odgovarjajo njihovim spreminjajočim se zanimanjem.«

(CHARTER FOR THE READER, INTERNATIONAL BOOK COMMITTEE AND INTERNATIONAL PUBLISHING ASSOCIATION, 1992 / LISTINA ZA BRALCA, MEDNARODNI ODBOR ZA KNJIGO IN MEDNARODNO ZDRUŽENJE ZALOŽNIKOV)

Glede storitev za mladostnike je poslanstvo knjižnice pomoč posamezniku pri uspešnem prehodu iz otroštva v odraslost z zagotavljanjem dostopa do virov in okolja, ki ustreza zahtevam mladostnikov za njihov intelektualni, čustveni in socialni razvoj.

Cilji knjižničnih storitev za mladostnike

- Knjižnične storitve za mladostnike bi morale predstavljati prehod s storitev za otroke na storitve za odrasle in morajo temeljiti na posebnih potrebah mladostnikov.
- Mladostniki potrebujejo in si zaslužijo storitve, ki nagovarjajo njihove izobraževalne, informacijske, kulturne in prostočasne potrebe.
- Storitve morajo spodbujati pismenost, vseživljenjsko učenje, informacijsko pismenost in prostočasno branje.

Naslednjih deset ciljev predstavlja okvir za razvoj knjižničnih storitev za mladostnike:

1. Knjižnica ima določeno jasno politiko o pravicah, ki mladostnikom omogočajo brezplačen dostop do knjižničnih in informacijskih virov. Spoštuje pa tudi pravice mladostnikov, da svobodno in brez cenzure izberejo gradivo, ki ustreza njihovih potrebam.
2. Knjižnični program, namenjen mladostnikom, se učinkovito izvaja s pomočjo primerov dobrih praks.
3. Knjižnice poskrbijo za pravično porazdelitev sredstev, s katerimi podpirajo programe in storitve za mladostnike.
4. Zaposleni v knjižnici dobro poznajo razvoj mladostnikov, tudi mladostnikov s posebnimi potrebami, in njim primerne vire.
5. Knjižnica nudi širok razpon aktualnega gradiva, zanimivega mladostnikom, ki podpira vseživljenjsko učenje, pismenost, bralno motiviranost in razvoj bralca.
6. Knjižnica zagotavlja vire, ki podpirajo izobraževalne potrebe mladostnikov.
7. Knjižnica mladostnikom pomaga pri pridobivanju veščin za učinkovit dostop do vseh knjižničnih virov, da postanejo informacijsko in računalniško pismeni.
8. Knjižnica spodbuja razvoj mladih tako, da jim nudi možnosti sodelovanja pri načrtovanju in uresničevanju knjižničnih programov in storitev, ki so namenjeni njim. Nudi jim tudi možnosti za prostovoljno pomoč drugim.
9. Knjižnica ustvari mladostnikom privlačen prostor, ki odraža njihov življenjski slog in je namenjen le njim.
10. Knjižnica sodeluje z ostalimi lokalnimi organi in organizacijami ter tako podpira vse vidike zdravega in uspešnega razvoja mladostnikov.

2. POGLAVJE

Opredelitev ciljne skupine

Ciljno skupino (mladostniki) lahko opredelimo kot skupino ljudi na prehodu iz obdobja otroštva v obdobje odraslosti. Vsaka knjižnica lahko sama določi starostni razpon za obdobje mladostništva, kar pa je odvisno od kulturnega okolja in od države, v kateri knjižnica deluje. Na splošno so knjižnične storitve za mladostnike namenjene obdobju med 12. in 18. letom. Glede na posamezno državo in kulturne okoliščine lahko to obdobje podaljšamo tudi po 18. letu. Ciljna skupina zajema

vse mladostnike, ne glede na raso, versko pripadnost, kulturno ozadje, intelektualne ali fizične sposobnosti.

Potrebe ciljne skupine

Kulturne potrebe:

Knjižnica mora biti dostopna vsem, zato mora spoštovati različne kulturne potrebe. Kulturne potrebe imajo svoje korenine tako v ustnem kot tudi vizualnem izročilu, izhajajo iz družbenih sprememb in družbenih statusov, iz kulturne raznolikosti in iz posameznikove lastne vizije za prihodnost.

Razvojne potrebe:

Storitve za mladostnike naj se oblikujejo v sodelovanju s predstavniki ciljne skupine. Mladostniki bi morali biti aktivno vključeni v načrtovanje, vpeljevanje in vrednotenje virov, storitev in programov. Knjižnica naj z njimi ravna spoštljivo, jih sprejema in naj bo pripravljena upoštevati njihovo izbiro, četudi je ta drugačna, kot jo knjižnica običajno ponuja.

Knjižnice, ki svoje programe in storitve oblikujejo na podlagi raziskav modelov mladostniškega razvoja, lahko mladostnikom omogočijo uspešen prehod iz mladostništva v odraslost.

Gradivo

Mladostniki so heterogena skupina, z zelo različnimi interesi, stopnjami zrelosti, potrebami in sposobnostmi. Knjižnice morajo zato zagotavljati raznolikost virov, ki odražajo njihove potrebe. Posebno pozornost morajo nameniti mladostnikom s posebnimi potrebami in tistim, ki pripadajo socialnim in jezikovnim manjšinam. Zbirka mora vsebovati tudi gradivo v drugih jezikih kot tudi gradivo, ki odraža kulturno raznolikost.

To, da mladostnikom damo možnost sodelovanja pri izboru in predstavitvi knjižničnega gradiva, namenjenega njihovi starostni skupini, pozitivno vpliva na promocijo knjižničnih storitev in virov ter lahko poveča uporabo knjižnice.

Priporočljive so različne oblike in vrste gradiv, tako naj knjižnična zbirka ponuja stripe, priljubljene žanre, kot so znanstvena fantastika, fantastika, ljubezenski romani in detektivke, ter seveda popularno glasbo.

Knjižna gradiva in tiskovine lahko zajemajo:

- knjige,
- revije,
- brošure,
- plakate,
- stripe,
- romane v stripu,
- ostale jezike, vključno z brajico in znakovnim jezikom.

Neknjžna gradiva lahko zajemajo:

- zvočne knjige,
- glasbo,
- multimedijo, kot so npr. CD-ROM-i, CDI-ji,
- računalniške programe,
- video kasete in DVD-je,
- namizne in elektronske igre,
- elektronska omrežja in podatkovne zbirke.

Te oblike in vrste gradiv morajo knjižnice vedno znova pregledovati in slediti tehnološkim spremembam.

Knjižnica mora imeti potrebno opremo (npr. igralne konzole), s katero zadovolji uporabnikove potrebe po dostopu do neknjžnega gradiva.

Storitve

Kot je bilo v tem dokumentu že zapisano, morajo storitve podpirati potrebe mladostnikov. Seznam priporočljivih storitev, podan v nadaljevanju, ni popoln, temveč služi kot primer različnih oblik, o katerih bi knjižnice za to ciljno skupino morale razmisliti, da jih uvedejo. Ob načrtovanju storitev moramo paziti, da je ponudba gradiva, digitalnih storitev in prireditev v knjižnici uravnotežena.

Primeri priporočenih storitev

- Prost dostop do interneta.
- Referenčne informacije v podporo izobraževalnim dosežkom in osebemu razvoju posameznika.
- Vodstva po knjižnici, ki prispevajo k samostojni in sproščeni uporabi knjižnice.
- Opismenjevanje in krepitev veščin iskanja informacij z uporabo tiskanih in elektronskih virov.
- Bralna priporočila posameznikom in skupinam.
- Vzpodbujanje uporabe zbirke v vseh oblikah.
- Zagotavljanje iskalnih orodij in ostalih podpornih pripomočkov.
- Omogočanje dostopa do virov zunaj lastne zbirke, npr. s priporočili ali z nasveti za medknjižnično izposajo.
- Promocija storitev med mladimi v lokalni skupnosti.
- Sodelovanje z ostalimi ponudniki informacij in storitev v skupnosti.
- Zagotavljanje storitev posebnim skupinam mladostnikov, npr. mladostnikom s posebnimi potrebami, najstniškim staršem, najstnikom, ki prestajajo kazen, in mladostnikom, ki iz kakršnegakoli razloga ne morejo priti v knjižnico.

Programi in sodelovanje mladostnikov

Knjižnice, ki želijo nuditi učinkovite in smiselne programe za mladostnike, morajo mladostnike vključiti v vse stopnje načrtovanja in izvajanja. Vključevanje mladostnikov pri sprejemanju odločitev, načrtovanju in izvajanju programov, namenjenih njim samim, je zagotovo najboljša praksa, ki pripomore k pozitivnemu razvoju mladostnika.

Mladostniki morajo biti prepoznani kot najboljši poznavalci tistega, kar je njim privlačno in koristno. Priporočljivo je, da knjižnice mladostnike vključijo v svoje procese tako, da lahko ti s svojimi zamislimi prispevajo k oblikovanju prostorov, programov in storitev, npr. kot svetovalci (*Teen Advisory Board*) ali kot ambasadorji (*Teen Ambassador*). Knjižnice pa morajo najstnike prepoznati tudi kot vir za posredovanje in predstavitve svojih programov ostalim v skupnosti.

Primeri priporočljivih programov

(Naslednji seznam služi kot pregled različnih oblik programov, ki jih knjižnice lahko uporabijo, vendar morajo biti odločilni dejavniki pri načrtovanju programov vedno interesi in vpliv najstnikov iz okolja.)

- Pogovori o knjigah, pripovedovanje in promocija knjig.
- Debatni krožki in bralni krožki.
- Pogovori, ki nudijo informacije o različnih temah, npr. zdravje, poklici, aktualne teme.
- Srečanja z znanimi avtorji, športniki in zanimivimi posamezniki iz lokalnega okolja.
- Kulturne uprizoritve, npr. glasbene, umetnostne in gledališke.
- Izvajanje programov v sodelovanju z lokalnimi institucijami in skupinami.
- Produkcije mladostnikov (gledališče, publikacije, TV, video).
- Delavnice za pridobivanje določenih veščin ali za ustvarjalno izražanje.
- Pogovori o branju.
- Predstavitve knjig.

Osebje

Knjižničarji, ki delajo z mladostniki, morajo imeti naslednje veščine in kompetence:

- poznavanje edinstvenih razvojnih potreb mladostnikov,
- spoštovanje mladostnikov kot posameznikov,
- poznavanje kulture in interesov mladostnikov,
- sposobnost sodelovanja z ostalimi skupinami v skupnosti, ki obravnavajo potrebe mladostnikov,
- prilagodljivost oz. sposobnost slediti spreminjajočim se potrebam in interesom mladostnikov,
- sposobnost zavzemanja za mladostnike znotraj knjižnice in v širši skupnosti,
- sposobnost partnerskega sodelovanja z mladostniki,
- poznavanje vseh vrst medijev, vključno s knjigami in viri v vseh oblikah,
- veščine kreativnega mišljenja.

3. POGLAVJE

Sodelovanje z ostalimi institucijami

Kakovost knjižničnih storitev za mladostnike zahteva dobro povezanost z ostalimi strokovnimi ali prostovoljnimi institucijami v lokalnem okolju. Kulturne, izobraževalne in družabne dejavnosti za

mladostnike je treba uskladiti tako, da lokalne ustanove med seboj ne tekmujejo, temveč za dobrobit mladostnikov sodelujejo. Mnogi knjižničarji lahko v dobro mladostnikov delujejo kot strokovni koordinatorji, saj razpolagajo s potrebnimi sredstvi in znanjem.

Povezovanje na področju izobraževanja

Med najpomembnejše partnerje splošnih knjižnic, ki gre za storitve za mladostnike, nedvomno sodijo šole. V mnogih državah in pokrajinah imajo ali le šolsko ali le splošno ali pa kombinirano knjižnico. Z medsebojnim načrtovanjem lahko šolske in splošne knjižnice na lokalni ravni dosežejo boljše rezultate pri zadovoljevanju potreb in interesov mladostnikov. Če želimo uspešno izpeljati načrt medsebojnega sodelovanja, je priporočljivo, da partnerji sklenejo formalni dogovor.

Povezovanje na področju kulture

S takšnim povezovanjem se učinkovito osredotočamo na identiteto mladostnikov v večkulturni družbi in tako zadovoljimo njihove potrebe. Splošna knjižnica, ki sodeluje z drugimi kulturnimi institucijami in mladostniki, lahko načrtuje in izvaja naslednje kulturne programe:

- literarne, glasbene in filmske festivale,
- razstave vizualnih umetnosti,
- karnevale,
- performativne umetnosti, vključno z uličnimi umetnostmi.

Strokovno povezovanje

Knjižničarji bi se morali še posebej potruditi za sodelovanje z ostalimi organi v skupnosti, ki prav tako opravljajo storitve za mladostnike. Stalna komunikacija s centri za socialno delo, zavodi za zaposlovanje, uradi za zaščito in varstvo ter organi kazenskega pregona, kot tudi z ostalimi uradi in službami za mladostnike, lahko knjižnicam pomaga, da so na tekočem z novimi trendi, porajajočimi se družbenimi problemi ali ostalimi lokalnimi perečimi temami. Obenem pa jim pomaga doseči tiste mladostnike, ki sicer knjižnice ne obiskujejo. Tako ustvarjajo in izvajajo skupne rešitve, ki vodijo v izboljšanje življenja mladostnikov.

4. POGLAVJE

Načrtovanje in vrednotenje

Za učinkovito načrtovanje mora knjižnica začeti s postopki zbiranja podatkov in določanja ciljev. Pomemben korak načrtovanja in vrednotenja je zbiranje podatkov. Demografske podatke, kot so popisi, šolski dosežki, gospodarski in družbeni kazalci, naj knjižnice za storitve v svojem okolju pridobijo od uradnih virov. Pridobivanje podatkov iz raznolikih virov bo knjižnici omogočilo, da oblikuje profil populacije mladostnikov in tako ciljno razvija svoje programe in storitve.

Učinkovito načrtovanje storitev za mladostnike bi v idealnih razmerah moralo vsebovati od tri do šest dolgoročnih ciljev. Knjižnice bi morale določiti, kateri cilji so strateško najpomembnejši za izvajanje ali izboljšanje knjižničnih storitev za mladostnike, in na podlagi teh prednostnih ciljev določiti finančna sredstva.

Poudarek bi moral biti na dolgoročnosti doseganja teh ciljev. To knjižnici omogoča, da kontinuirano in ciljno naravnano uresničuje sicer manjše število zadanih nalog, namesto da sredstva razprši v več smeri brez vidnega rezultata. Knjižnica se tako lahko osredotoči na izgradnjo zbirke za mladostnike in najstnikom zagotovi privlačen prostor. Neka druga knjižnica se morda raje osredotoča na izobraževalno podporo in na izboljšanje pismenosti najstnikov. Cilji morajo temeljiti na potrebah uporabnikov, prav tako tudi sredstva, s katerimi bodo te potrebe uresničili. Knjižnica si mora prizadevati, da pridobi mnenje tistih mladostnikov, ki njenih storitev in prostorov ne uporabljajo.

Vrednotenje storitev

Za ugotavljanje uspešnosti knjižničnih programov in storitev, namenjenih mladostnikom, je treba uporabiti tako kvalitativna kot kvantitativna merila. Za knjižnice, ki želijo ovrednotiti učinkovitost svojih storitev za mladostnike, so predlagane naslednja merila:

Pet osnovnih meril za storitve:

- Izposojeno gradivo za mladostnike na prebivalca.
- Poraba knjižničnih sredstev za gradivo, namenjeno mladostnikom, na prebivalca.
- Zaloga gradiva za mladostnike na prebivalca.
- Stopnja obrata zaloge – izposojeno gradivo delimo z zalogo.
- Udeležba v programih na prebivalca.

Dodatna merila storitev:

- Obisk knjižnice mladostnikov glede na delež mladostnikov v prebivalstvu, izražen v odstotkih.
- Uporaba knjižničnih prostorov s strani mladostnikov.
- Delež vpisanih mladostnikov glede na ostalo prebivalstvo.
- Uporaba gradiva v knjižnici.
- Referenčna storitve na populacijo mladostnikov.
- Stopnja uspešnega prenosa informacij.
- Obiski knjižnice in vodstva po knjižnici za zunanje skupine.
- Obiski knjižničarja zunanjih skupin zunaj knjižnice.
- Nепreverjene informacije o uspešnosti prireditev in storitev.
- Raziskave ali intervjuji, s katerimi merimo izboljšanje ali spremembe stališč, znanja, veščin ali koristi mladostnikov, tako da jih vprašamo, ali so imele določene aktivnosti nanje kakšen vpliv.
- Uporabniki morajo biti vključeni v evalvacijo.
- Uporaba nacionalnih standardov (če so na voljo).

5. POGLAVJE

Trženje in promocija

Zelo pomembno je, da mladostnikom predstavimo knjižnico in jih informiramo o njeni ponudbi. Mnogi mladostniki ne poznajo obsega in vrednosti ponudbe virov in storitev, ki so jim na voljo v knjižnici.

Načrt oglaševanja bi moral vsebovati vrsto metod, s katerimi bi dosegli mladostnike.

Nekaj predlogov za trženje knjižničnih programov in storitev:

- Oglaševanje v prostorih, kjer se mladostniki srečujejo in zadržujejo, npr. kinodvorane, kavarne, priljubljene trgovine.
- Knjižnica gradi svojo verodostojnost tako, da najstnike prosi za pomoč pri oglaševanju in oblikovanju promocijskih materialov ter nato upošteva njihove predloge.
- Oglaševanje storitev za najstnike na knjižnični spletni strani, namenjeni mladostnikom.
- Sponzoriranje dogodkov, ki knjižnico povežejo s stvarmi, za katere je najstnikom mar.
- Prirejanje tekmovanj in akcij, kjer najstniki pokažejo svoje sposobnosti in znanje.
- Promocijska gradiva naj odražajo razumevanje najstniške kulture in interesov, npr. šport, slavne osebnosti, ljubezen, fantazijski svetovi, novi trendi in glasba.
- Oglaševanje tudi preko lokalnih partnerjev, kot so šole in druge ustanove.

6. POGlavJE¹

Primeri dobrih praks

Primeri dobrih praks, ki sledijo, podajajo dodatne usmeritve in knjižnice seznanjajo o možnostih uporabe smernic. Vsaka knjižnica mora izbrati tiste programe in storitve, ki bodo mladostnikom prinesli največ koristi. Knjižnice nudijo različne storitve, saj te temeljijo na edinstvenih potrebah in lastnostih mladostnikov v njihovih okoljih, odvisne pa so tudi od lastnih sredstev knjižnice in sredstev lokalne skupnosti.

Pomoč pri domačih nalogah

Danske knjižnice so z Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za begunce sklenile dogovor za okrepitev knjižničnih storitev za mladostnike, ki prihajajo iz drugih etničnih okolij in ne govorijo dansko. S finančnimi sredstvi so omogočili ustanovitev in razvoj programov za pomoč pri domačih nalogah, poimenovanih Homework Cafes (*Kavarne domačih nalog*), namenjenih dvojezičnim učencem. Med prostovoljnimi inštruktorji je veliko starejših in študentov iz lokalnega okolja. Med prednostmi tega programa so izboljšanje jezikovnih veščin, boljši učni uspeh in priložnost spoznavanja drugih učencev v podobnem položaju.

Knjižnični krožki

Splošna knjižnica v Aalborgu na Danskem je ustanovila vrsto krožkov za mlade, da bi z različnimi aktivnostmi svoj prosti čas preživljali v knjižnici. Vsak dan v tednu se sestane drug krožek. Ponedeljek je namenjen igranju z igralnimi konzolami (Wii), ob torkih se sestajajo ljubitelji mang, sreda je za domače naloge in četrtek dan za bralni krožek, kjer se pogovarjajo o različnih knjigah in poeziji. S povezovanjem med knjižničarji in mladimi nastajajo nove in dragocene ideje za knjižnične storitve.

¹ Dokument *IFLA Guidelines for Library Services For Young Adults* je nastal leta 1996, kar je treba upoštevati pri obravnavanju posameznih primerov dobrih praks, saj besedila niso posodobljena, zgolj prevedena. (op. prev.)

Multimedijska knjižnica za mladostnike²

V Hamburgu, v Nemčiji, so ustanovili knjižnico za mladostnike, da bi mladim na okoliškem območju nudili trendovsko multimedijsko knjižnico in prostor, kjer bi se mladi počutili dobrodošle in bi preživljali svoj prosti čas. Knjižnična zbirka vsebuje 50 % tiskanega gradiva in 50 % avdio-vizualnega gradiva, vključno s CD-ji, DVD-ji, zvočnimi knjigami, namiznimi igrami, revijami, UMD³-ji, konzolnimi igrami (za Xbox, Playstation, Nintendo DS in Wii). Nekaj izpostavljenih tem v zbirki so pustolovščine, akcija, stripi, igre, ljubezen in spolnost, stres, odvisnost in detektivke. Knjižnica za mladostnike si prizadeva promovirati branje in multimedijske veščine z aktivno uporabo vseh vrst gradiva. Zgradba, v kateri je knjižnica, je prenovljena tovarna propelerjev, ki poleg knjižnice nudi tudi gostinske storitve, na voljo pa je tudi kino.

Najstniško kulturo in njihov življenjski slog so sprejeli tudi v Viroflayju, predmestju Pariza. Novo multimedijsko knjižnico za najstnike zapolnjujejo zvoki iz walkmanov, mobilnih telefonov in MP3 predvajalnikov, katerih uporaba je v knjižnici dovoljena. Tukaj si lahko na svoje glasbene predvajalnike glasbo zakonito prenesejo. Med najstniki in zaposlenimi v knjižnici obstaja visok nivo zaupanja, ki se odraža tudi v samonadzoru najstnikov. Knjižnica je sponzorirala delavnico risaneega filma, na knjižničnih ekranih ob vstopu v knjižnico pa predvaja kratke filme, ki so jih ustvarili najstniki.

V knjižnici zaklenjeni čez noč

Da bi doživeli nočno literarno izkušnjo, so se v Troyesu v Franciji najstniki med 15 in 20 letom (ob nadzoru odraslih) čez noč prostovoljno zaklenili v knjižnico. Glavna tema večera je bila »Knjige in film«. Najstniki so noč preživeli ob gledanju filmov, pogovorih s pisatelji, filmskimi režiserji in scenaristi, na koncu pa so skupaj z njimi zajtrkovali. S takšnimi dogodki negujemo samostojnost, ustvarjalnost in pozitivno naravnost do knjižnice.

Razširitev storitev na storitve za slepe in slabovidne najstnike

V letu 2007 so v Knjižnici Lucien Herr v Saint-Jacques-de-la-Land v Bretanji v Franciji vsakoletno literarno nagrado, namenjeno najstnikom, razširili še na slepe in slabovidne najstnike.

Multimedijska knjižnica je poskrbela za avdio transkripcijo desetih naslovov, vključenih v nagradni natečaj. Vnose bodo⁴ v letu 2008 prebrali profesionalni igralci. Med lokalne najstnike so razdelili kar nekaj izvodov zvočnih knjig, hkrati z napravami za predvajanje. Slepim in slabovidnim najstnikom tako niso več odrinjeni na rob, temveč so cenjeni in opremljeni z orodji, s katerimi lahko sodelujejo pri knjižničnih dejavnostih.

Mladi pomagajo mladim

Klub "Bookworm Cafe" v Reki na Hrvaškem je najdalj časa trajajoča dejavnost za najstnike v mestu in je znana po svojem projektu Najstniki za najstnike/Mladi za mlade (Teens for teens/Young for young). S projektom so pričeli v letu 2001 v obliki niza koordiniranih delavnic, ki so jih vodili mladi člani knjižnice za druge uporabnike njihove starosti. Klub se sestaja enkrat mesečno in je namenjen mladim bralcem med 14. in 19. letom, ki jim je skupno zanimanje za knjige in branje. Vsak mesec določijo knjigo, ki jo bodo prebrali in o kateri se bodo pogovarjali. Člani tudi urejajo oglasno desko v knjižnici, kjer predstavijo novosti o srečanjih in temah ter objavljajo priporočila. Priporočila pišejo

² V besedilu so tudi primeri naprav in avdio-video nosilcev, ki danes med širšo populacijo mladih niso več v uporabi (npr. walkman).

³ Universal Media Disc – optični disk, ki ga je razvila korporacija Sony za uporabo na svojih prenosnih igralnih konzolah (PSP).

⁴ Smernice so iz leta 1996. (op. prev.)

tudi za spletno stran knjižnice ter občasno na radiu preberejo svoje recenzije. Klub je odličen primer aktivnega delovanja mladostnikov.

Ustvarjalno uprizorjanje

Najstniki so v Zadru na Hrvaškem dobili priložnost, da drugim mladim predstavijo svoje ustvarjalne veščine v okviru programa Svaštarnica. To je mesečni program, ki temelji na konceptu odprtega mikrofona, kjer najstnike spodbujajo, da pred svojimi vrstniki izvedejo kreativni nastop. Omogoča jim, da predstavijo svoje veščine in sposobnosti na različnih področjih, kot so petje, ples, igranje, umetnost, moda in kreativno pisanje. Nove generacije najstnikov dodajajo še druge oblike zabavnih prireditev, kot so kvizi, pantomima in ostale tekmovalne igre. Čeprav je osnovni namen krepitev samozavesti in zabava, pa knjižničarji, ki program vodijo, vanj vključujejo tudi literarne vsebine za mladostnike in tako promovirajo branje v sproščenem in prijaznem okolju.

Noč iger za zaposlene

Če je knjižnično osebje seznanjeno z najstniško kulturo in njihovim življenjskim slogom, je to pomemben korak naprej v razvoju knjižničnih storitev za mlade odrasle. Knjižnica v Richmondu, Virginia v ZDA, je za svoje uslužbenke pripravila noč iger, namenjenih najstnikom. Knjižničarji so se zbrali po službi v petek zvečer, jedli pico in igrali vrsto med najstniki priljubljenih iger, npr. Guitar Hero, Wii in Dance Dance Revolution, ustvarili pa so tudi svoje avatarje za Wii. Spoznali so, da so se ob teh igrah zelo zabavali, hkrati pa so na ta način vzpostavili razumevanje za ta vidik najstniške kulture, pa tudi občutek povezanosti z mladostniki v okolju.

Teden tehnologije za najstnike

Knjižnica La Puente v okrožju Los Angeles v ZDA izvaja spletne dejavnosti za najstnike v času Tedna tehnologije za najstnike (Teen Tech Week). Gre za nacionalni program v ZDA, s katerim želijo opozoriti na vlogo, ki jo ima tehnologija v življenju najstnikov. Program La Puente se osredotoča na informacijsko pismenost in podeljuje darilne bone za pravilne odgovore pri iskanju poizvedb o podatkovnih bazah in ostalih spletnih virih. Najstniki pridobijo tudi znanje o varnosti in zasebnosti, ko za knjižnično zbirko, namenjeno mladostnikom, kupujejo knjige na spletu. Petek je dan tehnologije za zabavo, ko lahko najstniki tekmujejo v igrah Wii ter igrah Guitar Hero in Dance, Dance Revolution.

Knjižnica Queens v Forest Hillsu, New York, izvaja program Tech Buddies, kjer se najstniki srečujejo s starejšimi odraslimi, ki bi radi izboljšali svoje znanje na področju tehnologije, medtem pa mlade poučujejo o varnosti in posredujejo veščine glede zasebnosti na spletu. Program se osredotoča predvsem na zabavne vidike tehnologije: podkasti, kratki videi in video igre. Najstniki in starejši odrasli se zberejo v času Tedna tehnologije za najstnike, igrajo igre Wii, se družijo ob prigrizkih, svoje znanje na področju tehnologije pa na srečanjih v naslednjih desetih tednih še izpopolnjujejo.

Dodatek A

Preglednica za samoocenitev

Za boljše rezultate pri samoocenjevanju vnesite v vsako polje mesec in leto, ki ustrežata vašemu napredku: npr. če vaša knjižnica »mora pretehtati«, ali bo storitve za mladostnike vključila v svoje poslanstvo, vnesite letnico prihajajočega leta.

V interesu storitev za mladostnike bi morala vsaka knjižnica:

1. **Si prizadevati**, da zagotovi visoko kakovostne storitve za mladostnike in te storitve obravnavati kot pomembne in enakovredne storitvam za odrasle.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

2. **Vključiti** storitve za mladostnike v svoje poslanstvo.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

3. **Zagotoviti** čim lažji postopek pridobivanja članske izkaznice in ostalih pravic, vezanih na uporabo knjižnice in njenih storitev.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

4. **Razumeti** potrebo po dobro vidni signalizaciji, tako besedni obliki kot v obliki piktogramov, ki uporabnikom omogoča samostojnost pri orientaciji v knjižničnih prostorih.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

5. **Omogočiti** jasno opredeljen prostor, namenjen gradivu/virom za mladostnike na vseh področjih storitev, vključno z mobilnimi storitvami in dostavo.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

6. **Izbor** in nabava takega gradiva, ki služi cilju opismenjevanja in mladostnika vzgaja v bralca.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

7. **Zagotoviti** udobno, varno in spodbudno okolje, kjer se bodo mladostniki počutili dobrodošle.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

8. **Zagotoviti** velik izbor letom primerne gradiva in virov, v različnih oblikah vključno z računalniškimi igrami, tiskanimi mediji, multimedijo in tehnološkimi napravami.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

9. **Zagotoviti** dostop do gradiva in storitev za vse, ne glede na njihove oviranosti.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

10. **Zaposliti** kompetentno osebje, ki zna nuditi informacije in svetovati ter izvajati programe.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

11. **Nuditi** najnovejše priložnosti za izobraževanje in programe usposabljanj.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

12. Pri pridobivanju virov in načrtovanju storitev mora **prepoznati** in upoštevati različne jezikovne in kulturne potrebe uporabnikov knjižnice.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

13. **Nuditi** letom primerne programe in dejavnosti, ob različnih urah v dnevu in ob različnih dnevih v tednu, da se prilagodimo raznovrstnosti urnikov svojih uporabnikov.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

14. **Razdeliti** letake z informacijami o knjižničnih storitvah čim širše v lokalni skupnosti, da dosežemo vse njene prebivalce.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

15. **Razviti** partnerstva z lokalnimi skupinami in organizacijami, da zagotovimo najboljše prostore, storitve in priložnosti za mlade odrasle v skupnosti.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

16. **Povabiti** predstavnike in govornike, da razširimo zanimanje za raznovrstne tematike, npr. starševska vzgoja, uporaba interneta, droge itd.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

17. Preko spletnih strani ter z ostalimi sredstvi, vključno z radiem, **oglaševati** pomen splošne knjižnice kot bogatega in dobrodošlega vira v skupnosti, v jezikih, ki se v lokalnem okolju govorijo.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

18. **Spodbujati** neformalne oblike druženja in diskusij za mladostnike, za negovanje večšin na področjih izgradnje zaupanja in reševanja problemov.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

19. **Zaposliti** kompetentne in razumevajoče zaposlene iz kulturno raznolikih okolij, ki zastopajo različne skupine lokalnega prebivalstva, za zadovoljitev multikulturnih potreb vseh uporabnikov.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

20. **Poskrbeti** za vrednotenje in kritičnost, s čimer se zagotovi odgovorno ravnanje zaposlenih, obenem pa nudi možnosti za razvoj na strokovnem področju, z namenom zagotoviti odlične storitve za vse družbene segmente.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

21. **Poskrbeti** za ustrezen dotok sredstev, da se zagotovi BREZPLAČNA splošna knjižnica.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

22. Za doseganje odličnosti, mora knjižnica **biti na tekočem** z najboljšimi praksami z vsega sveta ter vključevati in uporabljati nove ideje, ki knjižnici pri tem pomagajo.

V kateri fazi razvoja je knjižnica?			
_____	_____	_____	_____
mora pretehtati	načrtuje	že izvaja	dosega in vrednoti

Dodatek B

40 razvojnih prednosti®

Search Institute je v obsežni [raziskavi](#) opredelil naslednjih 40 gradnikov zdravega razvoja, ki mladostnikom pomagajo, da odrastejo v zdrave, sočutne in odgovorne osebe.

Definicije prednosti, prikazanih v spodnji preglednici, se opirajo na raziskavo med mladostniki, starimi od 11 do 18 let.

Vrsta prednosti	Poimenovanje prednosti & definicija	
ZUNANJI VIRI Podpora	Podpora družine	Družinsko življenje nudi visoko stopnjo ljubezni in podpore.
	Positivna družinska komunikacija	Mladi in njihovi starši komunicirajo pozitivno, mladostnik se je za nasvet pripravljen obrniti na starše.
	Drugi odnosi z odraslimi	Mlada oseba je deležna podpore treh ali več odraslih, ki niso njegovi starši.
	Skrbna soseska	Mlada oseba ima izkušnje s skrbnimi sosedi.
	Skrbno šolsko okolje	Šola zagotavlja čuteče, spodbujajoče okolje.
	Udeležba staršev pri šolanju	Starši aktivno pomagajo mladi osebi, da je uspešna v šolanju.
Opolnomočenje	Skupnost ceni mlade	Mlada oseba čuti, da odrasli v skupnosti cenijo mladost.
	Mladost je dobrina	Mladi imajo v skupnosti koristne vloge.
	Pomoč drugim	Mladi pomagajo v skupnosti eno ali več ur na teden.
	Varnost	Mlada oseba se počuti varno doma, v šoli in soseski.

Omejitve in pričakovanja	Družinske omejitve	Družina ima jasno določena pravila in posledice ter ima nadzor nad tem, kje se mlada oseba nahaja.
	Šolske omejitve	Šola določa jasna pravila in posledice.
	Omejitve v soseski	Sosedi prevzamejo odgovornost, da spremljajo obnašanje mladih.
	Odrasli kot vzorniki	Starši in drugi odrasli so vzorniki za pozitivno, odgovorno obnašanje.
	Positivni medvrstniški vpliv	Najboljši prijatelji mladih so vzorniki za odgovorno obnašanje.
	Visoka pričakovanja	Tako starši kot učitelji mlado osebo spodbujajo, da je uspešna.
Konstruktivna raba časa	Ustvarjalne aktivnosti	Mlada oseba se tri ali več ur na teden udeležuje dejavnosti na področju glasbene, gledaliških in drugih umetnosti.
	Programi za mladostnike	Mlada oseba se tri ali več ur na teden ukvarja s športom, preživlja čas v društvih ali se udeležuje dejavnosti na šoli in/ali v drugih organizacijah v skupnosti.
	Verska skupnost	Mlada oseba se eno ali več ur na teden udeležuje v verskih institucijah.
	Preživljati čas doma	Mlada oseba preživlja prosti čas s prijatelji zunaj doma dva večera na teden ali manj.
NOTRANJI VIRI Predanost učenju	Motivacija za dosežke	Mlada oseba je motivirana, da je v šoli uspešna.
	Angažiranost v šoli	Mlada oseba je aktivno angažirana za učenje.
	Domače naloge	Mlada oseba med tednom porabi vsaj eno uro na dan za domače naloge.
	Povezovati se s šolo	Mladim je mar za njihovo šolo.
	Prostočasno branje	Mlada oseba bere v svojem prostem času tri ali več ur na teden.

Pozitivne vrednote	Biti skrben	Mlada oseba visoko vrednoti pomoč drugim.
	Enakopravnost in družbena pravičnost	Mlada oseba visoko vrednoti spodbujanje enakovrednosti in zmanjševanje lakote ter revščine.
	Integriteta	Mlada oseba deluje po svojih prepričanjih in stoji za svojim mnenjem.
	Poštenost	Mlada oseba »pove po resnici, tudi kadar to ni lahko«.
	Odgovornost	Mlada oseba priznava in sprejema osebno odgovornost.
	Samoobvladovanje	Mladi osebi je pomembno, da ni spolno aktivna ali da ne uživa alkohola ali drog.
Družbene kompetence	Načrtovanje in odločanje	Mlada oseba zna načrtovati vnaprej in se odločati.
	Medosebne kompetence	Mlada oseba je empatična, razumevajoča in sklepa prijateljstva.
	Kulturne kompetence	Mlada oseba pozna in dobro sprejema ljudi z drugimi kulturnimi/rasnimi/etničnimi ozadji.
	Veščine nasprotovanja	Mlada oseba se zna zoperstaviti vrstniškemu pritiskom in nevarnim situacijam.
	Miroljubno reševanje konfliktov	Mlada oseba si prizadeva za nenasilno razreševanje sporov.
	Pozitivna identiteta	Osebna moč
Samopodoba		Mlada oseba izkazuje pozitivno samopodobo.
Čut za smisel		Mlada oseba izkazuje, da »ima njeno življenje smisel«.
Pozitivni pogled na osebno prihodnost		Mlada oseba je optimistična glede lastne prihodnosti.

Ta seznam je izobraževalno orodje. Ni primeren kot znanstveno merilo posameznikovih razvojnih vplivov niti ni temu namenjen.

Avtorske pravice © 1997, 2006 Search Institute. Vse pravice pridržane. Ta preglednica se lahko uporablja le v izobraževalne, nekomercialne namene (s tem odstavkom za avtorske pravice). Nobena druga uporaba ni dovoljena brez predhodnega dovoljenja Search Institute, 615 first Avenue N. E., Suite 125, Minneapolis, MN 55413; 800-888-7828. Več na Search Institute's [Permissions Guidelines and Request Form](#). Registrirane znamke Search Institute: Search Institute®, Developmental Assets® in Healthy Communities • Healthy Youth®.